

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

МАКРО- І МІКРОЕКОНОМІКА

**Робоча програма
для студентів спеціальності
073 "Менеджмент"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017**

УДК 330.101.54(07)

ББК 65.012р

М 16

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії.

Протокол № 1 від 25.08.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: М. А. Мащенко

Н. О. Степаненко

Т. С. Черкашина

Макро- і мікроекономіка : робоча програма для студентів
М 16 спеціальності 073 "Менеджмент" першого (бакалаврського) рівня :
[Електронне видання] / уклад. М. А. Мащенко, Н. О. Степаненко,
Т. С. Черкашина. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 62 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій і семінарських (практичних) занять, матеріал для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів спеціальності 073 "Менеджмент" першого (бакалаврського) рівня всіх форм навчання.

УДК 330.101.54(07)

ББК 65.012р

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

Навчальна дисципліна "Макро- і мікроекономіка" належить до циклу природничо-наукових та загальноекономічних дисциплін. Вона є невід'ємною складовою в комплексі економічних дисциплін, що містить політичну економію, сучасні економічні теорії, історію економіки та економічної думки, державне регулювання, світову економіку, міжнародну економіку, соціальну економіку, глобальну економіку, інвайронментальну економіку тощо.

Питання, які розглядаються у дисципліні "Макро- і мікроекономіка", мають важливе значення для майбутнього економіста, оскільки дозволяють розкрити механізм функціонування економічної системи на основі поєднання макро- і мікроекономічних теорій, концепцій, моделей, обґрунтованих світовою та вітчизняною наукою й апробованих економічною практикою.

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та зарубіжною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами.

Робоча програма навчальної дисципліни "Макро- і мікроекономіка" складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 073 "Менеджмент".

Навчальна дисципліна "Макро- і мікроекономіка" є базовою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеня "бакалавр" спеціальності 073 "Менеджмент".

Тематичний план дисципліни "Макро- і мікроекономіка" складається з двох модулів, які об'єднують вісім тем дисципліни, логічно пов'язаних між собою.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 07 "Управління та адміністрування"	Базова
Змістових модулів – 2	Спеціальність 073 "Менеджмент"	Рік підготовки
Загальна кількість годин – 150		1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4,6; самостійної роботи студента – 4,8	Освітній ступінь: бакалавр	Семестр
		1-й
		Лекції
		32 год
		Практичні, семінарські
		42 год
		Самостійна робота
		76 год
у тому числі наукова стаття		
8 год		
Вид контролю		
Залік		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи студентів становить 97 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування системи теоретичних знань щодо понятійно-категоріального апарату макро- і мікроекономіки; ґрунтовне оволодіння сутністю економічних явищ і процесів; забезпечення базової фундаментальної теоретичної підготовки, необхідної для подальшого вивчення циклу економічних дисциплін; глибоке розуміння законів і основних тенденцій економічного розвитку суспільства; розкриття інструментів та механізмів функціонування економічного розвитку на основі його найбільш відомих світових моделей та стратегій.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

вивчення впливу поведінки економічних суб'єктів та економічної політики на обсяг споживання та інвестицій, валютні курси, рівень інфляції, рівень безробіття, торговельний баланс;

дослідження факторів, які визначають зміну рівня цін і заробітної плати, обсяг грошової маси на макро- і мікрорівні;

визначення впливу макроекономічної політики на ефективність функціонування мікроекономічних підсистем;

виявлення кращих надбань теорії та практики господарювання, способів і методів ефективного використання обмежених ресурсів виробництва;

розкриття закономірностей суспільного відтворення, економічного зростання;

дослідження особливостей сучасного стану функціонування і перспективи розвитку економічної системи;

аналіз впливу світогосподарських зв'язків на державні бюджет і борг, платіжний баланс тощо;

дослідження умов, чинників та результатів функціонування національної економіки як єдиного цілого.

Об'єктом навчальної дисципліни є якісна і кількісна характеристика стану економіки на мікро- та макроекономічному рівнях.

Предмет – основні закономірності формування та функціонування економічного розвитку.

Питання, які розглядаються у навчальній дисципліні мають важливе значення для майбутнього економіста, оскільки дають змогу розуміти принципи функціонування економічних систем, дозволяють розкрити сутність та природу економічних процесів та явищ.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

основні категорії й поняття дисципліни;

систему національних рахунків та її основні макроекономічні показники;

основні моделі та концепції макроекономічної рівноваги;

концепції мультиплікатора та акселератора та їх взаємозв'язок;

споживання, заощадження та інвестиції та їх взаємозв'язок з ВВП;

роль держави як суб'єкта макроекономічного регулювання;

основні концепції та інструменти фіскальної та грошової політики держави;

основні моделі економічного зростання, їх еволюцію та протиріччя; механізм зовнішньої політики;

основні індикатори макроекономічної нестабільності;

основні проблеми функціонування ринку праці;

сутність економічного вибору споживача;

основні інструменти ринкового механізму: попиту та пропозиції, а також законів їх регулювання;

організаційні форми підприємств у ринковій економіці, сутність та види витрат виробництва і прибутку;

види ринкових структур та їх ознаки;

ВМІТИ:

розуміти економічну сутність та значення основних макроекономічних показників під час вивчення макроекономічних процесів;

користуватися теоретичними положеннями дисципліни для вирішення практичних завдань щодо аналізу макроекономічної ситуації будь-якої країни;

визначати можливість і подальші перспективи розвитку національної економіки;

проводити аналіз поведінки споживача, пояснювати його економічний вибір;

будувати моделі попиту та пропозиції, їх зміну під впливом цінових та нецінових факторів;

розраховувати витрати виробництва, проводити аналіз різних видів прибутку;

визначати рівновагу конкурентної фірми у короткостроковому та довгостроковому періоді, особливості монопольного ціноутворення у коротко- та довгостроковому періодах.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними **компетентностями**, що наведені в табл. 2.1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. А.1 додатка А.

**Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення
навчальної дисципліни**

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
MiM* 1	Здійснювати аналіз основних макроекономічних показників та оцінювати ключові проблеми функціонування основних ринків національної економіки	Здатність визначати сутність основних проблем і показників макроекономіки, їх взаємозв'язок
		Вміння аналізувати основні макроекономічні показники, їх співвідношення та вимірювання, а також проблеми, що пов'язані з ними
		Вміння досліджувати теоретичні та методологічні проблеми сучасного ринку праці, використовуючи концепції різних наукових шкіл
MiM* 2	Здійснювати аналіз ролі основних суб'єктів господарювання у сучасному економічному кругообігу	Здатність характеризувати доходи і споживання домогосподарств у сучасному економічному кругообігу
		Вміння визначати функціональну роль інвестицій у сучасній економіці
		Здатність визначати рівноважний ВВП в умовах різного рівня зайнятості
MiM* 3	Приймати оптимальні економічні рішення в умовах обмежень, що накладаються на можливості суб'єктів господарювання	Визначати оптимальні економічні рішення суб'єктів господарювання, виходячи з умови їхньої раціональності
		Визначати оптимальні економічні рішення суб'єктів господарювання, виходячи з обмежень, що накладаються на їхні можливості
		Проводити аналіз впливу обмежень, які накладаються на можливості суб'єктів господарювання та зумовлюють якість прийняття економічних рішень

MiM* – макро- і мікроекономіка.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Основні проблеми макроекономіки

Тема 1. Предмет, метод та основні проблеми макроекономіки.

Макроекономічні показники в системі національних рахунків

1.1. Предмет, суб'єкти та об'єкт макроекономіки. Макроекономіка як складова частина економічної теорії. Економічна система як об'єкт макроекономічного аналізу. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія. Цілі та інструменти макроекономічної політики. Основні макроекономічні проблеми і суперечності. Місце макроекономіки в системі економічних наук.

1.2. Основні проблеми і основні поняття та показники макроекономіки, їх взаємозв'язок. Агреговані макроекономічні показники і функціональні взаємозв'язки між ними. Роль держави у вирішенні основних макроекономічних проблем. Макроекономічна політика та її види. Фіскальна, монетарна, зовнішньоекономічна та соціальна політики. Результативність політики, її залежність від політичних факторів.

1.3. Методи макроекономічних досліджень та функції макроекономіки. Методологія макроекономіки. Аналіз сукупних економічних тенденцій. Методи й принципи макроекономічних досліджень. Економічне моделювання. Екзогенні та ендогенні змінні макроекономічних моделей. Статичні й динамічні моделі. Мета та завдання макроекономіки. Макроекономічний аналіз як інструмент пізнання. Позитивний і нормативний аналіз. Макроекономічне прогнозування. Функції макроекономіки.

1.4. Макроекономічні показники в системі національних рахунків. Валовий внутрішній продукт (ВВП) та валовий національний продукт (ВНП). Методи обчислення ВВП. Тіньова економіка. Поняття ВВП. ВВП та ВНП, їх співвідношення. Вимірювання ВВП та проблеми, що пов'язані з ним. Методи обчислення ВВП: виробничий, розподільчий (за доходами) та метод кінцевого використання (за витратами). Тіньова економіка. Співвідношення між потенційним і фактичним ВВП. Роль цінового фактора у вимірюванні ВВП. Номінальний і реальний ВВП. Показники рівня цін. Індекси цін. Індекс споживчих цін (ІСЦ). Індекс цін виробника. Дефлятор ВВП. Відмінність між ІСЦ та дефлятором ВВП. Зведення номінального ВВП до реального ВВП. Інфлювання і дефлювання.

1.5. *Макроекономічні показники суспільного добробуту*: чистий економічний добробут, індекс людського розвитку, індекс економічної свободи, рівень глобалізації та зв'язок між ними. Національне багатство. Структура національного багатства, елементи національного багатства. Матеріальні і нематеріальні результати.

Тема 2. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції.

Споживання, заощадження та інвестиції

2.1. *Сутність сукупного попиту та основні фактори, що впливають на динаміку сукупного попиту*. Сукупний попит, його відмінність від індивідуального попиту. Структура сукупного попиту. Споживчий попит. Інвестиційний попит. Попит держави. Цінові фактори, які впливають на сукупний попит: зміна відсоткової ставки, ефект багатства, обсяг та структура імпорту. Крива сукупного попиту. Нецінові фактори, які впливають на сукупний попит. Зміни в споживчих витратах, інвестиційних витратах, державних витратах та у витратах на чистий експорт. Заплановані й фактичні витрати.

2.2. *Сукупна пропозиція та її динаміка*. Короткострокова крива сукупної пропозиції. Зміна цін і реального ВВП на різних ділянках короткострокової кривої сукупної пропозиції. Довгострокова крива сукупної пропозиції. Чинники, які впливають на сукупну пропозицію: цінові фактори – зміна відсоткової ставки, зміна рівня цін; нецінові фактори – зміни цін на ресурси, продуктивності праці, правових норм. Кейнсіанська крива сукупної пропозиції. Класична крива сукупної пропозиції. Узагальнена крива сукупної пропозиції.

2.3. *Модель "сукупний попит – сукупна пропозиція" як базова модель економічної рівноваги*. Рівноважний рівень цін. Рівноважний обсяг виробництва. Варіанти макроекономічної рівноваги. Ефект храповика. Довгострокова й короткострокова рівновага. Порушення рівноваги сукупного попиту та сукупної пропозиції. Механізм відновлення рівноваги. Мультиплікатор у моделі AD-AS. Парадокс ощадливості.

2.4. *Класична модель макроекономічної рівноваги*. Рівновага економічних систем та механізм її забезпечення. Рівновага ринкової економіки. Передумови й еволюція розвитку класичної моделі макроекономічної рівноваги. Класична модель макроекономічної рівноваги: взаємодія ринків ресурсів, товарів, грошей та інвестицій. Гіпотези класичної моделі макроекономічної рівноваги. *Ринок ресурсів*. Ринок праці: умови рівноваги

ринку праці за класичною моделлю, взаємозв'язок графіка рівноваги ринку праці з виробничою функцією. Ринок грошей: графік рівноваги ринку грошей за класичною моделлю. Ринок товарів: умови та графік рівноваги ринку товарів за класичною моделлю. Ринок заощаджень: вплив відсоткової ставки на ринок заощаджень, графік рівноваги ринку заощаджень.

2.5. Споживання і заощадження. Функція споживання. Споживання як функція доходу кінцевого використання. Функція заощадження. Середня схильність до споживання й заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження. Автономне споживання і чинники, які на нього впливають. Графік функції споживання. Графік функції заощадження. Теорії споживання. Кейнсіанська та неокласична концепції споживання. Чинники споживання і заощадження, не пов'язані з поточним доходом. Вибір активу заощадником. Ліквідність активу. Активи вищої та нижчої цінності. Види заощаджень. Парадокс заощаджень. Споживання туристичних послуг в Україні.

2.6. Інвестиції та фактори інвестування. Визначення прибутковості інвестиційних проєктів. Інвестиційна функція та її графік. Роль інвестицій в економіці. Нестабільність інвестицій. Базова теорія автономних інвестицій в основний капітал. Теорія індукованих інвестицій. Відсоткова ставка як чинник інвестиційного попиту. Номінальна й реальна процентна ставка. Відсоткова ставка і чиста прибутковість інвестицій. Автономні інвестиції.

2.7. Моделі мультиплікатора і акселератора. Поняття мультиплікатора. Таблична модель мультиплікативного процесу. Модель простого мультиплікатора. Мультиплікатор Кейнса. Мультиплікативна зміна реального ВВП. Вплив інфляції на мультиплікативний ефект. Значення мультиплікатора. Модель акселератора. Модель взаємодії мультиплікатора-акселератора.

Тема 3. Держава в макроекономіці: фіскальна, монетарна політика держави, політика економічного зростання

3.1. Сутність, цілі, інструменти і види фіскальної політики. Податкова система – основа фінансів: її функції, елементи, шляхи вдосконалення. Податкові надходження як основне джерело доходів держави. Прямі й непрямі податки та їх роль у наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування. Крива Лаффера. Види фіскальної політики:

дискреційна та недискреційна. Фіскальна політика в Україні: основні напрями й протиріччя. Вплив системи оподаткування на діяльність промислових підприємств. Державні видатки та їх структура. Поточні та капітальні витрати держави. Дискреційна фіскальна політика. Стимулююча й стримуюча фіскальна політика. Модель впливу державних витрат та податків на сукупний обсяг виробництва. Мультиплікатор державних витрат і податковий мультиплікатор. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Прогресивна шкала оподаткування. Соціальні трансферти. Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної фіскальної політики в умовах падіння та зростання виробництва. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції. Наслідки фіскальної політики на основі моделей "сукупний попит-сукупна пропозиція", "витрати-випуск", "AD-AS". Вплив зниження податків на ВВП згідно з теорією економіки пропозиції.

3.2. Податково-бюджетний механізм як основний засіб здійснення фіскальної політики. Концепції збалансування державного бюджету. Вплив фіскальної політики та циклічних коливань, на державний бюджет. Бюджетний дефіцит: причини виникнення й економічні наслідки. Державне бюджетне обмеження. Циклічний та структурний дефіцити бюджету. Джерела дефіцитного фінансування. Емісійне й боргове фінансування бюджетного дефіциту.

3.3. Державний борг: причини, структура, наслідки. Економічні наслідки державного боргу. Ефект витіснення державою приватних інвестицій і тягар боргу для майбутніх поколінь. Методи управління державним боргом. Рефінансування. Реструктуризація. Боргові свопи. Списання боргу. Державний борг України та можливості його погашення.

3.4. Монетарна політика. Механізм функціонування грошового ринку. Грошова пропозиція та способи її вимірювання. Грошова маса і грошова база. Поняття ліквідності. Коефіцієнт монетизації. Попит на гроші й фактори, що його визначають. Модель попиту на гроші Баумоля-Тобіна.

3.5. Банківська система. Види банків та їх функції. Центральний (національний) банк як суб'єкт монетарної політики. Роль банківської системи у пропонуванні грошей. Операції центрального (національного) банку і грошова база. Інструменти центрального банку: політика облікової ставки, політика банківських резервів, операції на відкритому ринку. Грошовий та депозитний мультиплікатори. Грошово-кредитне регулювання

економіки. Механізм створення грошей банками. Вплив монетарної політики на економіку: політика "дорогих" та "дешевих" грошей. Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної політики. Заходи щодо стабілізації монетарної системи в трансформаційних економіках. Проблема довіри до грошей і монетарної політики.

3.6. Циклічні коливання та економічне зростання. Макроекономічна нестабільність і нерівномірність економічного розвитку. Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Теорії циклів. Циклічні коливання та їх види. Класифікація макроекономічних змінних для типового ділового циклу: проциклічні, антициклічні, ациклічні. Державне антициклічне регулювання. Особливості економічного циклу в Україні.

3.7. Економічна динаміка. Сутність економічного зростання. Передумови й характерні риси сучасного економічного зростання. Джерела економічного зростання. Методи обчислення джерел економічного зростання. Науково-технічний прогрес. Джерела зростання економіки України. Темпи економічного зростання. Фактори, які стримують економічне зростання. Економічне зростання та економічний розвиток. Державне регулювання економічного зростання. Показники рівня економічного розвитку. Особливості економічного зростання в Україні.

Тема 4. Ринок праці. Безробіття та політика зайнятості. Інфляція

4.1. Ринок праці. Зайнятість і безробіття. Соціально-економічний зміст зайнятості і безробіття. Зайнятість і відтворення в перехідній економіці. Класифікація населення за системою МОП. Попит і пропонування на ринку праці. Рівноважне безробіття. Види, показники та наслідки безробіття. Класична теорія ринку праці. Кейнсіанська теорія ринку праці. Теорія гнучкого ринку праці. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон і крива Оукена.

4.2. Державне регулювання зайнятості. Політика попиту та політика пропозиції у регулюванні ринку праці: переваги й ефективність. Соціальний захист безробітних. Макроекономічні засади політики зайнятості. Причини безробіття серед молоді. Особливості ринку праці та стан безробіття в Україні. Зайнятість населення у сфері туризму: досвід зарубіжних країн і уроки для України.

4.3. Інфляція: сутність, причини, основні види. Поняття інфляції. Кейнсіанська та монетарна концепції щодо причин інфляції. Темп інфляції та методи його обчислення. Види інфляції залежно від її темпів.

Очікувана та неочікувана інфляція за теоріями адаптивних та раціональних очікувань. Види інфляції за джерелами виникнення: інфляція попиту, інфляція витрат та їх графічна інтерпретація. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива Філіпса у коротко- та довгостроковому періоді. Стагфляція.

4.4. Макроекономічна політика у відкритій економіці. Механізм зовнішньоекономічної політики. Інструменти зовнішньоторговельної політики. Іноземне інвестування. Порівняльна та абсолютна перевага. Платіжний баланс: його сутність та основні складові. Типові компоненти платіжного балансу. Класифікація статей платіжного балансу та їх взаємозв'язок. Платіжний баланс України. Валютний курс. Реальний і номінальний валютні курси. Вплив інфляції на номінальний валютний курс. Види валютних курсів. Попит та пропозиція валюти. Міжнародні системи валютних курсів.

4.5. Валютний ринок і валютний курс. Валюта та її види. Форми котирування валютного курсу. Види валютного курсу залежно від режиму його формування. Двосторонній та багатосторонній валютні курси. Номінальний та реальний валютний курс. Паритет купівельної спроможності. Попит і пропозиція як чинники валютного курсу. Зв'язок валютного курсу з платіжним балансом. Валютні системи в розвитку. Міжнародні системи валютних курсів: Бреттон-Вудська і Ямайська.

4.6. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Вплив зовнішньої торгівлі на ВВП. Економічна рівновага в умовах відкритої економіки. Чистий експорт як компонент сукупних витрат. Гранична схильність до імпорту. Вплив чистого експорту на ВВП. Мультиплікатор витрат у відкритій економіці.

Змістовий модуль 2

Основні проблеми мікроекономіки

Тема 5. Корисність економічного блага. Економічний вибір.

Аналіз поведінки споживача

5.1. Предмет мікроекономіки. Роль мікроекономіки. Еволюція та сучасний зміст предмету мікроекономіки. Суб'єкти та об'єкти економічних відносин на мікрорівні. Нормативна і позитивна мікроекономіка. Основні принципи і методи вивчення мікроекономічних явищ і процесів.

Сучасний інструментарій мікроекономічного аналізу. Взаємозв'язок мікроекономіки з іншими дисциплінами.

5.2. Корисність. Криві байдужості: сутність, особливості побудови та взаємозв'язок із корисністю товару. Поняття корисності. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності. Закон спадної граничної корисності економічного блага. Процес споживання та динаміка зміни сукупної та граничної корисності. Уподобання споживача. Побудова кривих байдужості. Карта кривих байдужості. Властивості кривих байдужості. Окремі випадки кривих байдужості. Поняття взаємозамінних благ, взаємодоповнюючих благ, нейтральних благ, благ із від'ємною корисністю.

5.3. Гранична норма заміщення. Рівновага споживача. Бюджетне обмеження споживача. Зміна бюджетної лінії. Поняття нахилу бюджетної лінії. Вплив зміни доходу споживача, системи оподаткування, субсидій, квот тощо на положення бюджетної лінії. Зміна цін та її вплив на бюджет споживача. Економічна, алгебраїчна та графічна інтерпретація рівноваги споживача. Вибір оптимального споживчого кошика. Методи знаходження точки рівноваги.

5.4. Реакція споживача на зміну доходу. Крива "дохід-споживання". Функція попиту від доходу: крива Енгеля. Поняття нормальних благ та благ нижчої споживчої цінності. Функції Торнквіста.

5.5. Реакція споживача на зміну цін товарів. Крива "ціна-споживання". Побудова кривої індивідуального попиту споживача. Поняття звичайних товарів і товарів Гіффена.

5.6. Ефект заміни та ефект доходу як основа побудови функції індивідуального попиту на благо в ординалістській теорії корисності. Вплив ефектів за Слуцьким та за Хіксом. Рівняння Слуцького. Взаємодія ефектів заміни та доходу. Прийняття рішень у ситуаціях із ризиком. Невизначеність та економічний ризик. Умови схильності та несхильності споживача до ризику.

Тема 6. Закони попиту та пропозиції у ринковій економіці

6.1. Попит та основні фактори, що впливають на динаміку попиту. Ринковий попит як сума індивідуальних попитів (означення, побудова графіків). Зміна попиту та зміна обсягу попиту, фактори зміни (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз).

6.2. Пропозиція та основні фактори, що впливають на динаміку пропозиції. Ринкова пропозиція. Зміна пропозиції та зміна обсягу пропозиції,

фактори зміни (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз). Взаємодія попиту та пропозиції.

6.3. Ринкова рівновага. Ринкова ціна та ціна рівноваги, обсяг рівноваги. Механізм встановлення ринкової рівноваги (павутиноподібна модель). Вплив зміни попиту та пропозиції на рівновагу, взаємодія змін попиту та пропозиції. Виграш споживача та виробника. Практичне застосування аналізу рівноваги: встановлення мінімуму заробітної плати, межі цін, податки, квоти та тарифи, державний та приватний сектор.

6.4. Еластичність попиту. Поняття "еластичності" для загального випадку. Концепція еластичності взаємопов'язаних показників. Основні властивості еластичності. Чинники цінової еластичності, особливості їх впливу. Еластичність попиту. Оцінювання еластичності зростаючої та спадної функції. Методики обчислення коефіцієнта еластичності попиту. Еластичність попиту за чинниками впливу: еластичність попиту за власною ціною блага, еластичність попиту за ціною взаємодоповнюючого блага та за ціною взаємозамінного блага (перехресна еластичність), еластичність попиту за доходом. Дюговий метод розрахунку еластичності. Зв'язок між еластичністю попиту за власною ціною блага та доходом виробника. Обчислення коефіцієнта еластичності для "нормальних" та "неякісних" товарів.

6.5. Еластичність пропозиції. Фактори впливу на еластичність пропозиції. Еластичність пропозиції за власною ціною блага, еластичність пропозиції за цінами факторів виробництва. Еластичність туристичного попиту і пропозиції.

6.6. Економічна ефективність та добробут. Аналіз ринкової рівноваги. Часткова та загальна рівновага. Ефект зворотного зв'язку. Закон Вальраса. Рівновага в економіці обміну. Поняття загальної рівноваги за Парето. Ефективний стан економіки за Парето. Теореми суспільного добробуту. Теорія загальної рівноваги та політика в галузі економіки добробуту: ефективність та справедливість. Критерії оцінки добробуту. Утилітаристський критерій, критерій Роулза, критерій Хікса.

Тема 7. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства. Витрати виробництва і прибуток

7.1. Підприємство як суб'єкт ринкових відносин: мотивація поведінки, економічна організація та основні види вибору. Фактори виробництва та їх класифікація. Економічні періоди функціонування фірми

та множина можливих комбінацій ресурсів. Миттєвий, коротко- та довгостроковий періоди функціонування підприємства. Мотивація поведінки фірми. Мотивація поведінки туристичного підприємства.

7.2. Виробнича функція з однією змінною. Закон спадної продуктивності змінного фактора виробництва. Поняття та параметри виробничої функції. Виробнича функція як економічна модель технології, способи побудови виробничої функції (табличний, алгебраїчний, графічний). Основні властивості виробничих функцій. Двофакторна виробнича функція. Сукупний, середній та граничний продукт у короткотерміновому періоді: визначення, графічний аналіз взаємного розміщення кривих. Закон спадної продуктивності факторів виробництва.

7.3. Виробнича функція з двома змінними. Ізокванти й ізокости. Карта ізоквант. Гранична норма технічного заміщення. Границі заміщення факторів.

7.4. Поняття і види витрат. Витрати виробництва у короткотерміновому та довготерміновому періоді. Концепції витрат виробництва. Економічний та бухгалтерський підходи до визначення витрат. Альтернативні витрати. Явні та неявні; внутрішні та зовнішні витрати. Трансакційні витрати. "Нормальний прибуток" як елемент витрат. Сутність витрат туристичних підприємств. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати. Закон зростаючих граничних витрат. Криві довготермінових витрат та їх види. Рівновага виробника: вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Позитивний, нейтральний та негативний ефект масштабу. Фактори, що визначають ефект масштабу. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна та економічна інтерпретації.

7.5. Сутність і види прибутку. Сутність прибутку. Функції прибутку. Теорії прибутку. Основні напрями використання прибутку. Бухгалтерський і економічний прибуток. Правило мінімізації витрат за умови заданого обсягу виробництва. Правило максимізації прибутку. Загальний, середній і граничний дохід. Сутність і вимірювання прибутку підприємства. Показники діяльності сучасних підприємств.

Тема 8. Теорія ринкових структур

8.1. Ринок досконалої конкуренції. Модель досконалої конкуренції та її характерні ознаки. Умови виникнення досконалої конкуренції.

Характерні риси ринку досконалої конкуренції. Переваги і недоліки ринку досконалої конкуренції. Досконало конкурентна фірма та умови її функціонування.

8.2. Рівновага конкурентної фірми у короткостроковому та довгостроковому періоді. Типи поведінки фірми в умовах досконалої конкуренції: максимізація прибутку, мінімізація витрат, припинення виробництва (графічно). Ринковий попит та крива попиту на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Сукупний, середній та граничний дохід фірми, їх графічне відображення. Граничний дохід та його співвідношення з лінією попиту на продукцію фірми. Точки критичного обсягу виробництва. Умови довгострокової рівноваги. Крива довгострокових середніх витрат. Галузеві відмінності кривих середніх витрат у довгостроковому періоді. Максимізація прибутку в коротко- і довготерміновому періодах.

8.3. Монопольний ринок Модель чистої монополії та її характерні ознаки. Характерні ознаки недосконалої конкуренції. Визначення монополії. Природні, економічні, адміністративні та правові бар'єри монопольного ринку. Різновиди монополій: відкриті, закриті, природні. Двостороння монополія. Монопсонія. Диверсифікація виробництва. Монопольна влада. Джерела монопольної влади. Показники монопольної влади (індекс Лернера, індекс Херфіндаля-Хіршмана).

8.4. Особливості монопольного ціноутворення у коротко- та довгостроковому періодах. Монопольна ціна. Визначення монополістом ціни та обсягу виробництва (графічна, та алгебраїчна інтерпретація). Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Пропозиція фірми-монополіста та особливості її формування. Цінова дискримінація. Демпінг. Рівновага фірми-монополіста у довготерміновому періоді. Економічні наслідки та соціальна ціна монополії. *Державне регулювання монопольної діяльності.* Необхідність запобігання монополізму і проведення антимонопольної політики. Антимонопольна політика: основні принципи механізм дії. Методи антимонопольного регулювання: адміністративні та економічні. Особливості монопольної політики в Україні.

8.5. Ринок монополістичної конкуренції. Модель ринку монополістичної конкуренції та її характерні ознаки. Умови виникнення монополістичної конкуренції. Ознаки монополістичної конкуренції. Механізм монополістичної конкуренції.

8.6. Ціноутворення і визначення обсягів виробництва в умовах монополістичної конкуренції у коротко- та довгостроковому періодах. Максимізація прибутку. Короткотермінова та довготермінова рівновага фірми (графічна інтерпретація).

8.7. Цінова політика фірми. Визначення ціни. Роль реклами у визначенні ціни. Поглиблення диференціації продукту: позитивні та негативні наслідки. Вплив реклами на обсяги виробництва та витрати. Економічна доцільність реклами. Вплив реклами на ефективність туризму. Сутність та передумови розвитку нецінової конкуренції.

8.8. Олігополістична структура ринку. Ціноутворення і визначення обсягів виробництва в умовах олігополії. Олігополія, її сутність та основні ознаки. Показники концентрації ринку. Причини олігополії. Різноманітність олігополістичних структур, загальна взаємозалежність і складність аналізу поведінки підприємства на ринку. Дуополія: сутність моделей Курно та Бертрана. Дилема ув'язненого. Олігополістичне ціноутворення.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як із робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	у тому числі			
	усього	лекційні	практичні та семінарські заняття	самостійна робота (підготовка до занять)
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Основні проблеми макроекономіки				
<i>Тема 1.</i> Предмет, метод та основні проблеми макроекономіки. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	17	4	6	7
<i>Тема 2.</i> Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції. Споживання, заощадження та інвестиції	19	4	6	9
<i>Тема 3.</i> Держава в макроекономіці: фіскальна, монетарна політика держави, політика економічного зростання	20	4	6	10
<i>Тема 4.</i> Ринок праці. Безробіття та політика зайнятості. Інфляція	20	4	6	10
Разом за змістовим модулем 1	76	16	24	36
Змістовий модуль 2. Основні проблеми мікроекономіки				
<i>Тема 5.</i> Корисність економічного блага. Економічний вибір. Аналіз поведінки споживача	20	4	6	10
<i>Тема 6.</i> Закони попиту та пропозиції у ринковій економіці	18	4	4	10
<i>Тема 7.</i> Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства. Витрати виробництва і прибуток	18	4	4	10
<i>Тема 8.</i> Теорія ринкових структур	18	4	4	10
Разом за змістовим модулем 2	74	16	18	40
Усього	150	32	42	76

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань, їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 5.1

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
Змістовий модуль 1. Основні проблеми макроекономіки			
<i>Тема 1.</i> Предмет, метод та основні проблеми макроекономіки. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	<i>Тема семінарського заняття "Макроекономіка як наука":</i> 1. Взаємозв'язок макроекономіки з іншими науками. 2. Система національних рахунків, методологічні принципи її побудови та основні категорії. 3. Методи та проблеми вимірювання ВВП. 4. Роль цінового індексу у вимірюванні ВВП. Номінальний та реальний ВВП	6	Основна: [4; 7; 10; 27]. Додаткова: [53; 66; 69]
Змістовий модуль 2. Основні проблеми мікроекономіки			
<i>Тема 5.</i> Корисність економічного блага. Економічний вибір. Аналіз поведінки споживача	<i>Тема семінарського заняття "Моделювання поведінки споживача":</i> 1. Потреба і корисність. Закон спадної граничної корисності блага. 2. Рівновага споживача з кардиналістських позицій. Правило максимізації корисності. 3. Криві байдужості, їх властивості, конфігурації. Бюджетна лінія: сутність, графічне та алгебраїчне зображення. 4. Моделювання поведінки споживача. Графічний аналіз і побудова кривих "дохід-споживання" та "ціна-споживання". 5. Ефект заміщення та доходу	6	Основна: [5; 8; 14; 16; 18; 19]. Додаткова: [35; 48; 55]
Усього годин		12	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентами теоретичних знань, отриманих на лекційних заняттях, в процесі самостійного вивчення матеріалу або під час написання есе. На практичному занятті викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування. Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі: тестах, компетентнісно-орієнтовних завданнях, завданнях для експрес-опитувань. На кожному практичному занятті (табл. 6.1) викладач оцінює підготовлені студентами доповіді, презентації, домашні завдання, активність прийняття участі у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію.

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1 Основні проблеми макроекономіки	<i>Завдання 1.</i> Встановлення макроекономічної рівноваги на основі взаємодії сукупного попиту та сукупної пропозиції <i>Завдання 2.</i> Споживання та заощадження домогосподарств як функції наявного доходу	6	Основна [7; 11; 12; 17]. Додаткова [42; 79; 82]
	<i>Завдання 3.</i> Характеристика основних інструментів фіскальної політики держави. <i>Завдання 4.</i> Характеристика основних інструментів монетарної політики держави. <i>Завдання 5.</i> Розрахунок темпів економічного зростання за різними концепціями	6	Основна: [4; 10; 15; 24]. Додаткова: [29; 40; 41; 56; 74; 81; 85]
	<i>Завдання 6.</i> Основні показники зайнятості та безробіття. <i>Завдання 7.</i> Основні методи підрахунку наслідків безробіття. <i>Завдання 8.</i> Основні причини та наслідки інфляції попиту та інфляції пропозиції	6	Основна: [14; 15; 20; 23; 25]. Додаткова: [45; 66; 87]

1	2	3	4
Змістовий модуль 2 Основні проблеми мікроекономіки	<i>Завдання 9.</i> Еластичність попиту та пропозиції, їх види. Точковий та дуговий коефіцієнти еластичності. <i>Завдання 10.</i> Практичне значення еластичності	4	Основна: [14; 16; 19]. Додаткова: [27; 43; 62; 67]
	<i>Завдання 11.</i> Обґрунтування оптимальних економічних рішень виробників щодо обсягів виробництва та мінімізації витрат	4	Основна: [2; 14; 19; 26]. Додаткова: [58; 62; 67]
	<i>Завдання 12.</i> Обґрунтування оптимальних економічних рішень фірм щодо обсягів виробництва та цін продажу продукції за різних типів ринкових структур	4	Основна: [5; 9; 16; 19; 27]. Додаткова: [46; 48; 62; 67; 82]
Разом годин за змістовими модулями		30	

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1 Основні проблеми макроекономіки

Тема 1. Предмет, метод та основні проблеми макроекономіки. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Рівень 1. Для кожного терміна підберіть відповідне йому визначення:

№ п/п	Визначення	Буква	Характеристика
1	Індекс Пааше	А	Призначена для кінцевого споживання, інвестицій або експорту
2	Індекс Ласпейреса	Б	Розраховується відніманням від валового випуску проміжного споживання
3	Розрахунок ВВП за виробничим методом	В	Відображає зміну цін на всі товари та послуги, вироблені в економіці країни за певний період часу
4	Дефлювання	Г	Факторний дохід
5	Чистий експорт	Д	Визначається у поточних цінах

1	2	3	4
6	Валова додана вартість	Е	Відображає зміни цін споживчого кошика, що характеризує типовий рівень і структуру річного (місячного) споживання домогосподарств і використовується для розрахунку прожиткового мінімуму
7	Номінальний ВВП	Є	Різниця між експортом і імпортом країни
8	Інституціональна одиниця	Ж	Дозволяє виявити співвідношення та роль окремих галузей у створенні ВВП
9	Кінцева продукція	З	Якщо значення дефлятора ВВП більше одиниці, то це призведе до зменшення номінального ВВП
10	Рентні платежі	І	Базова категорія обліку в СНР

Тема 2. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції.

Споживання, заощадження та інвестиції

Рівень 1. На початку року ВВП країни становив 500 млрд євро, а інвестиції – 52 млрд євро. На кінець року ВВП країни збільшився до 564 млрд євро за рахунок зростання інвестицій до 64 млрд євро. Розрахуйте мультиплікатор інвестицій на кінець року.

Рівень 2. Функція споживання має вид: $C = 250 + 0,5Y$, де Y – національний дохід. Побудуйте графік споживання. Розрахуйте споживчі витрати (споживання) і збереження при даному доході, а також граничну схильність до споживання і граничну схильність до збереження.

Y	C	S
600		
800		
1 000		
1 200		
1 400		

Рівень 3. Яким повинен бути особистий дохід населення у розпорядженні, щоб при автономному споживанні у 400 млн грн, граничній

схильності до споживання – 0,75 і ставці оподаткування у 15 % національного доходу задовольнити попит підприємств на інвестиції в обсязі 590 млн грн?

Тема 4. Ринок праці. Безробіття та політика зайнятості. Інфляція

Рівень 1. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове. Відповідь поясніть:

1. Згідно з методологією Держкомстату України все доросле населення країни можна поділити на дві групи: зайняті і безробітні.

2. До зайнятих в Україні не належать приватні підприємці.

3. Рівень безробіття визначається як відношення чисельності безробітних віком від 15 до 70 років до чисельності робочої сили (економічно активного населення).

4. Природний рівень безробіття охоплює фрикційне, циклічне і структурне безробіття.

5. Структурне безробіття охоплює таких безробітних, які на короткий період потрапляють у стан "між роботами", тобто знаходяться у процесі зміни місця роботи.

6. Якщо людина втратила роботу внаслідок зміни попиту на спеціалістів його професії, то це приклад циклічного безробіття.

7. Якщо людина втратила роботу внаслідок спаду в економіці, то це приклад фрикційного безробіття.

8. Фрикційне і структурне безробіття інтегруються в категорію "природне безробіття", яку ввів у науковий обіг американський економіст Мілтон Фрідман у 1968 р.

9. Якщо людина мешкає у прикордонній місцевості і щодня виїжджає на роботу в сусідню країну, то це приклад маятникової міжнародної трудової міграції.

10. Домогосподарки належать до прихованих безробітних.

Змістовий модуль 2

Основні проблеми мікроекономіки

Тема 5. Корисність економічного блага. Економічний вибір.

Аналіз поведінки споживача

Рівень 1. На рис. 1 наведено графічне зображення вибору споживача. Рівновага споживача досягається в точці *E*.

1. Розрахуйте величину доходу споживача, якщо відомо, що ціна товару X становить 20 долл.
2. Якою у такому випадку має бути ціна на товар Y ?
3. Запишіть рівняння бюджетної лінії, що зображена на рис. 6.1 та розрахуйте граничну норму заміни товару X товаром Y у точці E .

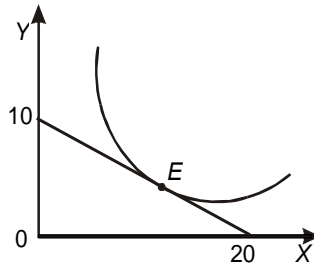

Рис. 6.1. Вибір споживача

Рівень 2. Визначте графічно набір з максимальною корисністю, якщо ціна товару А – 10 грн, а товару Б – 5 грн. Дохід споживача складає 120 грн. Крива байдужості задається таким чином (табл. 6.2):

Таблиця 6.2

Дані про споживання благ А та Б

Кількість одиниць блага А	20	12	5	3
Кількість одиниць блага Б	3	5	15	30

Рівень 3. Відома функція корисності споживача: $U = f(Q_A, Q_B)$, де Q_A, Q_B – кількість двох різних благ. Бюджет споживача становить 36 грош. од. За даних обставин споживач послідовно купує два набори благ: $Q_A = 6; Q_B = 2$ та $Q_A = 3; Q_B = 4$, оскільки вважає їх однаково корисними. Визначте рівновагу споживача та зобразіть результат графічно.

Тема 6. Закони попиту та пропозиції у ринковій економіці

Рівень 1. Згрупуйте наступні товари: яловичина, кетчуп, бензин, мобільний телефон, баранина, чай, майонез, апельсини, цигарки,

жувальна гумка, цукерки, оливкова олія, зошит, солодковершкове масло, таксі, соняшникова олія, маргарин, книга, кофе, шоколад, метро, принтер, трамвай, тролейбус, картридж, кулькова ручка, брюки-голіфе, мандарини, автомобіль, джинси, sim-карта.

Товари-субститути	Товари-комплементи	Незалежні товари

Рівень 2. Поясніть вплив наступних факторів на криві попиту та пропозиції (у відповідних графах необхідно поставити "+").

Чинники	Зсув кривої попиту	Рух уздовж кривої попиту	Зсув кривої пропозиції	Рух уздовж кривої пропозиції
Зміна грошових доходів споживачів				
Зміна цін на матеріали та сировину, з яких виготовляють товар				
Зміна моди на товар				
Зміна технології виробництва				
Зміна кількості споживачів				
Зміна кількості товаровиробників-постачальників				
Зміна цін на товари-субститути				
Зміна цін на товари-комплементи				

Рівень 3. Функція попиту на товар має вигляд $D = -5P + 160$, функція пропозиції $S = 4P - 20$. Розрахуйте:

- рівноважну ціну і рівноважний обсяг продукції;
 - як зміниться попит і пропозиція, якщо ціна встановиться на рівні 8 грн;
 - побудуйте графіки попиту та пропозиції.
- Чим відрізняються поняття "попит" і "величина попиту"?

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Основні види самостійної роботи студента:

1. Вивчення додаткової літератури.
2. Робота з законодавчими, нормативними та інструктивними матеріалами.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Підготовка до проміжного та підсумкового контролю.
5. Контрольна перевірка кожним студентом особистих знань за запитаннями для самоконтролю.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 51 % (76 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (150 години). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки.

СРС містить такі складові:

- 1) опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни;
- 2) підготовка до практичних занять;
- 3) підготовка до виступу на практичних заняттях;
- 4) поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань за вивченою темою;
- 5) написання наукової статті за обраною проблематикою;
- 6) пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики;
- 7) підготовка до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму);

8) систематизація вивченого матеріалу з метою підготовки до заліку.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та іноземною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Основні проблеми макроекономіки				
<i>Тема 1.</i> Предмет, метод та основні проблеми макроекономіки. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; вивчення етапів становлення макроекономіки як науки; засвоєння методів і принципів макроекономічного моделювання; засвоєння методів розрахунку ВВП (виробничого, розподільчого та кінцевого споживання); аналіз структури ВВП України; виконання творчих домашніх завдань	7	Перевірка творчих домашніх завдань	Основна: [4; 10; 12; 15; 26]. Додаткова: [29; 44; 50; 60; 74; 77; 90]
<i>Тема 2.</i> Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції. Споживання, заощадження та інвестиції	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; аналіз дії "парадоксу ощадливості" в економіці України; вивчення моделі простого мультиплікатора; виявлення впливу інфляції на мультиплікативний ефект; засвоєння моделі взаємодії мультиплікатора та акселератора у закритій ринковій економіці; виконання творчих домашніх завдань	9	Перевірка творчих домашніх завдань	Основна: [3; 4; 7; 15; 17; 21]. Додаткова: [42; 51; 58; 66; 90]

1	2	3	4	5
<i>Тема 3. Держава в макроекономіці: фіскальна, монетарна політика держави, політика економічного зростання</i>	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; вивчення концепцій збалансування державного бюджету; виявлення впливу фіскальної політики та циклічних коливань на державний бюджет; вивчення причин державного боргу України; закріплення "золотого правила" накопичення капіталу; аналіз темпів економічного зростання в Україні; виконання творчих домашніх завдань; підготовка до поточної контрольної роботи	10	Перевірка творчих домашніх завдань	Основна: [4; 7; 12 – 14; 20; 22; 26]. Додаткова: [36; 47; 49; 57; 64; 81; 83; 86]
<i>Тема 4. Ринок праці. Безробіття та політика зайнятості. Інфляція</i>	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; засвоєння економічних і соціальних наслідків безробіття; вивчення причин, видів та наслідків інфляції; засвоєння варіантів антиінфляційної політики держави; виконання творчих домашніх завдань; підготовка до підсумкового колоквиуму № 1	10	Перевірка творчих домашніх завдань	Основна: [3; 4; 7; 11; 17; 20; 24; 26]. Додаткова: [29; 31; 34; 40; 53; 59; 64; 66; 68; 72; 75; 76; 79; 82; 86]
Усього за змістовим модулем 1		36		
Змістовий модуль 2 Основні проблеми мікроекономіки				
<i>Тема 5. Корисність економічного блага. Економічний вибір. Аналіз поведінки споживача</i>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; обґрунтування раціонального споживчого вибору згідно з ординалістським підходом; вивчення ефекту заміни та ефекту доходу у постсоціалістичній економіці України; виконання творчих домашніх завдань	10	Перевірка творчих домашніх завдань	Основна: [2; 5; 9; 14; 17; 19]. Додаткова: [48; 55; 58; 73]

1	2	3	4	5
<i>Тема 6. Закони попиту та пропозиції у ринковій економіці</i>	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; вивчення основ теорії попиту та пропозиції; вивчення типів еластичності; виконання творчих домашніх завдань; підготовка до поточної контрольної роботи	10	Перевірка творчих домашніх завдань	Основна: [2; 6; 8; 14; 16; 19; 26]. Додаткова: [43; 46; 48; 58; 62; 67]
<i>Тема 7. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства. Витрати виробництва і прибуток</i>	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; вивчення теорій та класифікації витрат; засвоєння можливостей мінімізації витрат на сучасних підприємствах; вивчення комбінацій виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску; творчих домашніх завдань	10	Перевірка творчих домашніх завдань	Основна: [1; 5; 14; 17; 18; 19; 26; 27]. Додаткова: [28; 39; 48; 67]
<i>Тема 8. Теорія ринкових структур</i>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; вивчення типів поведінки різних ринкових структур; засвоєння методів цінової та нецінової дискримінації; закріплення економічних і соціальних наслідків монополізації ринку; творчих домашніх завдань; підготовка до підсумкового колоквиуму № 2	10	Перевірка творчих домашніх завдань	Основна: [6; 8; 14; 16; 19; 27]. Додаткова: [35; 46; 70; 82]
Усього за змістовим модулем 2		40		
Усього за модулями		76		

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Тема 1. Предмет, метод та основні проблеми макроекономіки

1. Які вчені зробили значний внесок у розроблення теоретичних основ макроекономічної науки?

2. Коли виникла макроекономіка як окрема складова економічної теорії?
3. Що є предметом макроекономіки?
4. Які методи макроекономіки вам відомі?
5. У чому полягають позитивна й нормативна функції макроекономіки?
6. Які основні інструменти макроекономічного аналізу?
7. У чому полягає принципова відмінність системи національних рахунків (СНР) від системи балансу народного господарства?
8. Розкрийте еволюцію формування СНР. Коли була прийнята остання версія СНР, яка використовується в Україні?
9. Назвіть основні методологічні принципи СНР.
10. Для чого потрібен дефлятор ВВП?
11. У чому полягає різниця між номінальним та реальним ВВП?
12. У чому полягає відмінність між ВВП і ВНП?
13. Назвіть основні методи розрахунку ВВП.
14. Які макроекономічні показники на чистій основі вам відомі?
15. Які складові включає категорія "національне багатство"?

Тема 2. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції.

Споживання, заощадження та інвестиції

1. Чому крива сукупного попиту має негативний нахил?
2. Які нецінові фактори впливають на сукупний попит та сукупну пропозицію?
3. Надайте характеристику основним моделям економічної рівноваги?
4. Надайте характеристику відріzkам кривої сукупної пропозиції.
5. Як виглядає графічно функція споживання? Поясніть графік.
6. Які "недоходні фактори" визначають динаміку споживання та заощадження?
7. Поясніть поняття граничної схильності до споживання.
8. Проаналізуйте механізм взаємодії мультиплікатора і акселератора.
9. Чому мультиплікатор інвестицій знаходиться в обернено пропорційній залежності від граничної схильності до заощаджень? Відповідь підтвердіть графічно.
10. У чому різниця між простим та складним мультиплікатором?
11. Назвіть економістів-представників класичної школи, яку розробили теорію макроекономічної рівноваги?
12. Класична модель макроекономічної рівноваги

13. Якими, згідно з класичною моделлю, є умови рівноваги на ринку грошей?
14. У чому різниця між валовими та чистими інвестиціями? Як визначити інвестиційну привабливість туристичних підприємств?
15. Що показує мультиплікатор видатків в економіці?
16. Поясніть графічно, що таке "кейнсіанський хрест".
17. Які існують мотиви попиту на гроші?
18. Як формується загальна рівновага на ринках товарів і послуг, грошей та цінних паперів. Чи досягається вона у трансформаційній економіці України?
19. Як модель мультиплікатора узгоджується з моделлю AD-AS? Відповідь підтвердіть графічно.

Тема 3. Держава в макроекономіці: фіскальна, монетарна політика держави, політика економічного зростання

1. Які теорії державного регулювання економіки вам відомі? Які з них виступають за активне державне регулювання економіки, а які – за саморегулювання макроекономічної системи?
2. У чому полягає необхідність державного регулювання економіки? Що таке "фіаско ринку"?
3. У чому полягає принципова відмінність між прямим і непрямими методами державного регулювання економіки? Які методи належать до прямих, а які до непрямих методів державного регулювання економіки?
4. Що таке "податки"? Які види доходів є джерелом податків у ринковій економіці? Хто є платниками податків у ринковій економіці?
5. Які підходи до класифікації податків вам відомі?
6. У чому полягає сутність податково-бюджетної системи? Якими є її основні функції?
7. Що таке "державний борг"? Які існують методи його зменшення?
8. Що таке "мультиплікатор збалансованого бюджету"? Наведіть формулу для його розрахунку.
9. Якими є причини виникнення та економічні наслідки бюджетного дефіциту? Як можна розрахувати величину циклічного та структурного дефіциту?
10. У чому полягає принципова відмінність між поняттями "грошова маса" і "грошова база"?
11. Розкрийте структуру грошових агрегатів у ринковій економіці.

12. Що таке "норма обов'язкового банківського резервування"? Як її зміна впливає на грошову пропозицію?

13. Якою є мета й основні інструменти рестриктивної грошово-кредитної політики ("політики дорогих грошей")?

14. Якою є мета й основні інструменти експансіоністської грошово-кредитної політики ("політики дешевих грошей")?

Тема 4. Ринок праці. Безробіття та політика зайнятості. Інфляція

1. Дайте визначення таким поняттям: "економічне активне населення" ("робоча сила"), "економічне неактивне населення", "зайняті", "безробітні", "рівень безробіття").

2. Які різні теорії пояснюють причини безробіття? Яку з них ви вважаєте найбільш обґрунтованою? Чому?

3. Чим відрізняється фрикційне, структурне і циклічне безробіття? Як ці поняття пов'язані із поняттям "повна зайнятість"?

4. Якими є наслідки безробіття для макроекономічної системи країни?

5. У чому полягає сутність закону Оукена? Яким, згідно з цим законом, буде відставання фактичного ВВП від потенційного, якщо рівень фактичного безробіття у країні становить 8 %, а рівень природного безробіття – 4,5 %?

6. Що таке "попит на робочу силу"? Які фактори на нього впливають?

7. Що таке "пропозиція праці"? Які фактори на неї впливають?

8. Що таке "інфляція"? Чому стабільність цін є однією з найважливіших макроекономічних проблем?

9. Як різні теорії пояснюють причини інфляції?

10. Розкрийте механізм виникнення інфляції попиту та інфляції пропозиції у ринковій економіці. Відповідь підтвердіть графічно.

11. Які підходи до класифікації видів інфляції вам відомі? Що таке "гіперінфляція"?

12. Які показники характеризують рівень інфляції у ринковій економіці? Наведіть відповідні формули.

13. У чому полягає сутність кривої Філіпса? Якими є її особливості у коротко та довгостроковому періоді? Відповідь підтвердіть графічно.

14. Що таке "стагфляція"?

15. Якими є наслідки інфляційних процесів у ринковій економіці? Які економічні суб'єкти виграють, а які програють у цих умовах?

16. Які методи боротьби з інфляцією вам відомі? Які з них, на вашу думку, є найбільш обґрунтованими?

Тема 5. Корисність економічного блага. Економічний вибір.

Аналіз поведінки споживача

1. Чи існує взаємозв'язок економічного вибору з дією економічних законів? Розкрийте його.
2. Що вивчає мікроекономіка? Які відмінності між предметом мікроекономіки та макроекономіки?
3. Чим відрізняються поняття граничної корисності і сукупної корисності? Яку корисність максимізує споживач?
4. У чому полягає принципова відмінність між кардиналістським та ординалістським підходами до вимірювання корисності?
5. У яких випадках поведінку споживача слід вважати раціональною?
6. Від яких факторів залежить ступінь раціональності споживчої поведінки?
7. Які фактори визначають бюджетне обмеження споживача? Чи завжди споживач діє у рамках цього бюджетного обмеження?
8. Назвіть властивості кривих байдужості.
9. Як зміна цін впливає на бюджет споживача?
10. У чому полягає економічна сутність кривих "дохід-споживання" та "ціна-споживання"?
11. У чому відмінності між поняттями звичайних товарів і товарів Гіффена?
12. У чому полягає сутність "парадоксу Сміта"?

Тема 6. Закони попиту та пропозиції у ринковій економіці

1. Чи існує взаємозв'язок функцій ринку з дією економічних законів? Розкрийте його.
2. Що таке ринковий попит? Як впливає ціна на попит?
3. Чим пояснюється спільність кривої граничної корисності і кривої ринкового попиту (обидві мають відповідний нахил)? Чи може крива попиту мати позитивний нахил? Чому?
4. Розкрийте сутність пропозиції. Чому обсяг пропозиції товару збільшується зі зростанням ціни і навпаки?
5. Що ви розумієте під ціною рівноваги? Яке графічне зображення ринкової рівноваги?
6. Поясніть, як можна досягнути стану рівноваги?
7. Які ще фактори, окрім ціни, впливають на попит і пропозицію на ринку?

8. Що таке еластичність попиту? Які є види еластичності?
9. Проаналізуйте наслідки впливу зміни цін на виторг виробника за різної цінової еластичності попиту на товар.

Тема 7. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства. Витрати виробництва і прибуток

1. Назвіть фактори виробництва та їх класифікацію.
2. У чому полягає сутність мотивації поведінки фірми?
3. Чим характеризується закон спадної продуктивності змінного фактора виробництва?
4. Поясніть економічний та графічний зміст ізокости та ізокванти.
5. Які підходи до визначення витрат ви знаєте?
6. Поясніть сутність альтернативних витрат, явних та неявних, внутрішніх та зовнішніх витрат.
7. Що таке прибуток? Назвіть основні напрями використання прибутку.
8. Якщо підприємство має нульовий обсяг виробництва, то чи буде воно мати витрати, що пов'язані з виробництвом?

Тема 8. Теорія ринкових структур

1. Які типи ринкових структур вам відомі? Охарактеризуйте кожну з них. Наведіть приклади.
2. Назвіть умови виникнення досконалої конкуренції.
3. Які ви знаєте типи поведінки фірми в умовах досконалої конкуренції?
4. У якому випадку фірма в умовах досконалої конкуренції повинна припинити виробництво?
5. Назвіть характерні ознаки недосконалої конкуренції.
6. Розкрийте способи визначення рівноважного обсягу та рівноважної ціни в умовах недосконалої конкуренції.
7. У якому випадку фірма в умовах досконалої конкуренції повинна припинити виробництво.
8. У чому полягає принципова відмінність у поведінці фірми-монополіста в короткостроковому та довгостроковому періоді?
9. Охарактеризуйте відмінності стратегії ціноутворення ринку-олігополії порівняно з ринком досконалої конкуренції.
10. Що таке монопольний ринок?
11. Характеризуйте ринок монополістичної конкуренції.
12. Які фактори впливають на цінову політику фірми?

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

1. За засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації індивідуальні (запитання – відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни);

консультації групові (розгляд типових прикладів – ситуацій).

2. За засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні та групові (обговорення практики впровадження та використання нових методів та методик у виробничу практику).

9. Методи навчання

Для активізації навчального процесу під час викладання дисципліни "Макро- і мікроекономіка" передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як проблемні лекції; робота в малих групах; семінари - дискусії ("круглий стіл"); мозкові атаки; кейс-метод; ділові та рольові ігри; презентації, банки візуального супроводження (табл. 9.1 та 9.2).

Проблемні лекції – спрямовані на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються тим, що коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздаванням студентам під час лекції друкованого матеріалу та виокремленням головних висновків з питань, що розглядаються. Під час читання лекції студентам ставляться проблемні питання для самостійного розміркування, на які вони можуть відповісти в процесі лекції. Система питань у ході лекції відіграє активізуючу роль, примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Міні-лекції – передбачають виклад навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю

логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Як правило, міні-лекції проводяться як окрема складова завдання-дослідження.

Робота в малих групах – використовується з метою активізації роботи студентів під час проведення семінарських і практичних занять. Це так звані "групи психологічного комфорту", де кожен учасник відіграє особливу роль і певними своїми якостями доповнює інших. Використання цієї технології дає змогу структурувати практичні заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Семінари-дискусії ("круглий стіл") – передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

"Мозкові атаки" – це метод розв'язання складних завдань за дуже обмежений час. Сутність даного методу полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорити і провести їх селекцію.

Рольова гра – форма активізації навчального процесу, яка полягає в інсценізації певної економічної ситуації, де в ролі учасників подій виступають задіяні студенти.

Кейс-метод (метод аналізу конкретних ситуацій) – дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Презентації – виступ перед аудиторією, використовується для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань та інструктажу, демонстрації нових товарів і послуг.

Банки візуального супроводу сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності.

**Розподіл форм та методів активізації процесу навчання
за темами навчальної дисципліни**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Змістовий модуль 1 Основні проблеми макроекономіки	
<i>Тема 1.</i> Предмет, метод та основні проблеми макроекономіки. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	1.1. Проблемна лекція з питання "Історія розвитку макроекономіки як науки". 1.2. Проблемна лекція за темою "Тіньова економіка в Україні та її вплив на економічний розвиток і його показники". 1.3. Міні-лекція "Макроекономічні показники на чистій основі". 1.4. Семінар-дискусія з питання "Особливості сучасної економіки України". 1.5. Кейс-метод за темою "Аналіз динаміки ВВП в Україні". 1.6. Вирішення задач із визначення ВВП різними методами
<i>Тема 2.</i> Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції. Споживання, заощадження та інвестиції	2.1. Проблемна лекція за темою "Сучасний стан економіки України з точки зору макроекономічної рівноваги". 2.2. Проблемна лекція за темою "Інвестиції в економіку України". 2.3. Семінар-дискусія за темою "Доходи домогосподарств як джерело споживання". 2.4. Економічний диктант на тему "Дія факторів сукупної пропозиції в Україні". 2.5. Рольова гра "Еліта і народ". 2.6. Робота в малих групах за рівністю заощаджень інвестицій. 2.7. Вирішення задач із визначення граничної схильності до заощаджень і інвестицій
<i>Тема 3.</i> Держава в макроекономіці: фіскальна, монетарна політика держави, політика економічного зростання	3.1. Кейс-метод на тему "Емісійне й боргове фінансування бюджетного дефіциту". 3.2. Робота в малих групах з обговорення шляхів зменшення державного борга України. 3.3. Міні-лекція на тему "Причини сучасних економічних циклів". 3.4. Семінар-дискусія з питання "Порівняльна характеристика кейнсіанського і неокласичного підходів до політики економічного зростання". 3.5. Презентації на тему "Проблеми економічного зростання в Україні". 3.6. Вирішення задач з визначення різних видів мультиплікаторів у закритій економіці

1	2
<p><i>Тема 4.</i> Ринок праці. Безробіття та політика зайнятості. Інфляція</p>	<p>4.1. Кейс-метод на тему "Дія ефекту Олівера-Танзі в Україні". 4.2. Міні-лекція на тему "Особливості дії кривої Філіпса у постсоціалістичних економіках". 4.3. Семінар-дискусія з питання "Особливості дії закону Оукена в економіці України". 4.4. Мозкові атаки з визначення причин, форм та динаміки інфляційних процесів в Україні. 4.5. Рольова гра "Програми боротьби з інфляцією в сучасних умовах". 4.6. Презентації на тему "Порівняльна характеристика динаміки інфляційних процесів у постсоціалістичних економіках (Польщі, Білорусі, Грузії, Туркменістані)". 4.7. Вирішення задач з визначення рівня безробіття та темпу інфляції</p>
Змістовий модуль 2. Основні проблеми мікроекономіки	
<p><i>Тема 5.</i> Корисність економічного блага. Економічний вибір. Аналіз поведінки споживача</p>	<p>5.1. Міні-лекція, семінар дискусія з питання "Відмінності матеріальних та нематеріальних благ та послуг". 5.2. Мозкова атака з проблем обмеженості ресурсів та шляхів її подолання 5.3. Складання сітки прийняття рішень на прикладі альтернативного використання студентами 500 гривень</p>
<p><i>Тема 6.</i> Закони попиту та пропозиції у ринковій економіці</p>	<p>6.1. Вирішення задач на визначення еластичності попиту та пропозиції, рівноважної ціни. 6.2. Робота в групах з картками на нецінові фактори попиту та пропозиції. 6.3. Економічний диктант на тему "Нецінові детермінанти попиту"</p>
<p><i>Тема 7.</i> Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства. Витрати виробництва і прибуток</p>	<p>7.1. Проведення економічної гри "Гранична корисність". 7.2. Проблемне повідомлення та дискусія з питання: "Основні цілі функціонування бізнесу". 7.3. Вирішення задач на визначення витрат виробництва</p>
<p><i>Тема 8.</i> Теорія ринкових структур</p>	<p>8.1. Проблемна лекція з питання "Особливості ціноутворення на різних типах ринків". 8.2. Мозкова атака "Плюси та мінуси функціонування різних типів ринків" 8.3. Проблемна ситуація (кейс-метод): "Вплив реклами на обсяги виробництва та витрат"</p>

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 2.</i> Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції. Споживання, заощадження та інвестиції	Семінарське заняття. Тема "Особливості взаємодії мультиплікатора та акселератора у ринковій економіці України"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 3.</i> Держава в макроекономіці: фіскальна, монетарна політика держави, політика економічного зростання	Семінарське заняття. Тема "Моделювання динаміки макроекономічного зростання в Україні згідно моделі Солоу"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 4.</i> Ринок праці. Безробіття та політика зайнятості. Інфляція	<i>Завдання 4.</i> Розрахунок рівня безробіття, а також обсягу недовиробленого ВВП (згідно закону Оукена)	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 6.</i> Закони попиту та пропозиції у ринковій економіці	<i>Завдання 6.</i> "Визначення ефективного стану економіки (на прикладі постсоціалістичних країн Східної Європи)". Розрахунок коефіцієнта еластичності попиту для "нормальних" та "неякісних" товарів. Слайд "павутиноподібної" моделі ринкової рівноваги в Україні	Робота в малих групах, кейс-метод, семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 8.</i> Теорія ринкових структур	<i>Завдання 8.</i> Аналіз функціонування природних монополій у ринковій економіці. Тенденції розвитку монополістичної конкуренції в Україні. Статистичні дані для аналізу ринку олігополістичної конкуренції в Україні	Робота в малих групах, мозкові атаки, презентації

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні та практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять:

поточний контроль, що здійснюється впродовж семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати залік, – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку, відповідно до графіка навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна участь у виконанні практичних завдань;
- поточні контрольні роботи;
- творчі завдання;
- підсумкові колоквіуми.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквіуму. **Колоквіум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі заліку. **Залік** – це форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час практичних занять та виконання домашніх завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язання задач, проведення розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, узагальнювати інформацію та робити відповідні висновки.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. У процесі оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо будь-яка із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Колоквіум проводиться два рази за семестр і містить практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем кожного зі змістових модулів.

Критерії оцінювання студентів за формами та методами навчання з навчальної дисциплін "Макро- і мікроекономіка" (у межах 100-бальної накопичувальної системи)

Активна участь у виконанні практичних завдань – 4 бали:

4 бали ставиться, коли студент володіє узагальненими знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатний використовувати для виконання всіх, передбачених навчальною програмою, практичних завдань. Відповідь студента повна, правильна, логічна і містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального матеріалу.

3 бали ставиться, коли студент самостійно з розумінням відтворює основний навчальний матеріал та застосовує його під час виконання практичних завдань у типових (стандартних) ситуаціях. Дає визначення основних понять, аналізує, порівнює інформацію, встановлює її зв'язок з обраною професією та робить висновки. Позиція в цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована.

2 бали ставиться, коли студент без достатнього розуміння відтворює основний навчальний матеріал, з окремими помилками дає визначення основних понять, категорій, законів. Може частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки.

1 бал ставиться, коли студент на рівні запам'ятовування без розуміння відтворює навчальний матеріал, стикається зі значними труднощами під час аналізу та порівняння економічних явищ і процесів.

Творчі домашні завдання – 2 бали:

2 бали ставиться студентам, які показали глибоке знання проблем, пов'язаних з темою завдання, вільне володіння матеріалом та вміння обробляти й аналізувати його, пов'язувати теоретичні аспекти дослідження з проблемами розвитку економіки України.

1,5 бали ставиться студентам, які показали досить глибокі знання проблем, пов'язаних з темою завдання, вільне володіння навчальним матеріалом, але змогли досить поверхово пов'язати теоретичні питання з проблемами розвитку економіки України.

1 бал ставиться, коли основні теоретичні питання студентом висвітлено поверхово, теоретичні положення дуже слабо підкріплені фактичним матеріалом і студент не може пов'язати теоретичний матеріал з проблемами розвитку України.

0,5 бала ставиться, коли основні теоретичні питання студентом висвітлено поверхово і він не може пов'язати теоретичний матеріал з проблемами розвитку економіки України.

Поточні контрольні роботи – 4 бали:

4 бали – методично правильний розрахунок показників (надано рішення задачі, показано хід рішення, надані формули розрахунків всіх показників)

3 бали – наведено визначення показників та категорій, які використано при рішенні завдань;

2 бали – арифметично правильний розрахунок економічних показників;

1 бал – охайність виконання завдання.

Критерії оцінювання підсумкових колоквіумів

У процесі проведення підсумкових колоквіумів визначається рівень знань студентів з теоретичних та практичних питань навчальної дисципліни. Колоквіум містить три практичних завдання різного рівня складності.

Змістовий модуль 1
Основні проблеми макроекономіки

Зразок завдання підсумкового колоквиуму 1

Завдання 1 (стереотипне) – 2,5 бали

Розрахуйте грошовий мультиплікатор за умови, що норма банківського резервування складає 18 %, а коефіцієнт депонування – 0,12.

Завдання 2 (діагностичне) – 3,5 бали

Рівень фактичного безробіття становить 10,6 %, природного – 5,6 %. Фактичний ВВП складає 175 млрд євро. Визначте втрати ВВП від циклічного безробіття.

Завдання 3 (діагностичне) – 4 бали

Заповніть таблицю:

Y_d	C	S	APC	APS	MPC	MPS
550	530					
600	560					
650	590					
700	620					
750	650					
800	680					
850	710					
900	740					

Викладач _____

Змістовий модуль 2
Основні проблеми мікроекономіки

Зразок завдання підсумкового колоквиуму 2

Завдання 1 (стереотипне) – 2,5 бали

Визначте тип і коефіцієнт еластичності на товар, якщо ціна зменшилася з 4 грн до 3,5 грн, а обсяг попиту при цьому збільшився з 10 тис. шт. до 15 тис. шт.

Завдання 2 (діагностичне) – 3,5 бали

Заповніть таблицю:

Q	VC	FC	TC	AVC	AFC	ATC	MC
1	60	140					
2	80						
3	100						
4	120						
5	140						

Завдання 3 (діагностичне) – 4 бали

Підприємство "Стиль-М" виготовляє жіночі спідниці (тис. шт. на рік) в умовах монополістичної конкуренції. Граничний дохід підприємства задано у вигляді формули: $MR = 20 - Q$, а зростаючий відрізок кривої граничних витрат у вигляді формули $MC = 3Q - 10$. Якщо мінімальне значення довгострокових середніх витрат (LAC) дорівнює 11 дол., то яким буде надлишок виробничих потужностей у підприємства?

Викладач _____

Сумарні бали за колоквиуми складаються із суми балів за виконання всіх завдань. Завдання відрізняються складністю і трудомісткістю, тому вони оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 (2,5 бали):

1 бал – методично правильний розрахунок показників (надано рішення задачі, показано хід рішення, надані формули розрахунків всіх показників);

0,5 бала – (наведено визначення показників та категорій, які використано під час рішення завдань);

0,5 бала – арифметично правильний розрахунок економічних показників;

0,5 бала – охайність виконання завдання.

Завдання 2 (3,5 бали):

1,5 бали – методично правильний розрахунок показників (надано рішення задачі, показано хід рішення, надані формули розрахунків всіх показників);

0,5 бала – наведено визначення показників та категорій, які використано під час рішення завдань;

0,5 бала – арифметично правильний розрахунок економічних показників;

0,5 бала – обґрунтовані висновки щодо процесів, які аналізуються;

0,5 бала – охайність виконання завдання.

Завдання 3 (4 бали):

1,5 бали – методично правильний розрахунок показників (надано рішення задачі, показано хід рішення, надані формули розрахунків всіх показників);

1 бал – наведено визначення показників та категорій, які використано під час рішення завдань;

0,5 бала – арифметично правильний розрахунок економічних показників;

0,5 бала – обґрунтовані висновки щодо процесів, які аналізуються;

0,5 бала – охайність виконання завдання.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

Таблиця 11.1

Система оцінювання рівня сформованості компетентності

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Методи та форми навчання		Оцінка рівня сформованості компетентностей	
					Форми контролю	Максимальний бал
1	2	3	4		5	6
Змістовий модуль 1. Основні проблеми макроекономіки						50
Здійснювати аналіз основних макроекономічних показників	2 – 3	Ауд.	4	Лекція	Тема 1. Предмет, метод та основні проблеми макроекономіки. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	
			6	Семінарське заняття	Опанування основних проблем і понять макроекономіки; виявлення взаємозв'язку між макроекономікою і іншими дисциплінами; визначення макроекономічних проблем і суперечностей; виявлення відмінностей між СНР і балансом народного господарства; розгляд основних макроекономічних показників на чистій основі (чистий внутрішній продукт, чистий національний продукт, національний дохід, особистий дохід)	Активна участь у виконанні практичних завдань

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
		СРС	7	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; вивчення етапів становлення макроекономіки як науки; засвоєння методів і принципів макроекономічного моделювання; засвоєння методів розрахунку ВВП (виробничого, розподільчого та кінцевого споживання); аналіз структури ВВП України; виконання творчих домашніх завдань	Творчі домашні завдання	2
Здатність визначати умови макроекономічної рівноваги	4 – 5	Ауд.	4	Лекція	Тема 2. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції. Споживання, заощадження та інвестиції		
			6	Практичне заняття	Опанування сутності сукупного попиту і сукупної пропозиції, а також факторів, що на них впливають; розгляд варіантів досягнення макроекономічної рівноваги у закритій економіці; розрахунк середньої та граничної схильності до споживання; виявлення відмінностей між автономними та індукованими інвестиціями; розрахунок мультиплікатора інвестицій; визначення прибутковості інвестиційних проектів	Активна участь у виконанні практичних завдань	8
		СРС	9	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; вивчення концепцій споживання; аналіз дії "парадоксу ощадливості" в економіці України; вивчення моделі простого мультиплікатора; виявлення впливу інфляції на мультиплікативний ефект; засвоєння моделі взаємодії мультиплікатора та акселератора у закритій ринковій економіці; виконання творчих домашніх завдань; підготовка до поточної контрольної роботи	Творчі домашні завдання	2
Здатність використовувати інструменти і методи монетарної політики	6 – 7	Ауд.	4	Лекція	Тема 3. Держава в макроекономіці: фіскальна, монетарна політика держави, політика економічного зростання		
			6	Практичне заняття	Опанування податково-бюджетного механізму як інструменту реалізації фіскальної політики; вивчення інструментів монетарної політики у ринковій економіці; розгляд структури державного бюджету	Активна участь у виконанні практичних завдань	8
		СРС	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; вивчення концепцій збалансування державного бюджету; виявлення впливу фіскальної політики та циклічних коливань на державний бюджет; вивчення причин державного боргу України; виконання творчих домашніх завдань; підготовка до поточної контрольної роботи	Поточна контрольна робота	4
		СРС		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; вивчення концепцій збалансування державного бюджету; виявлення впливу фіскальної політики та циклічних коливань на державний бюджет; вивчення причин державного боргу України; виконання творчих домашніх завдань; підготовка до поточної контрольної роботи	Творчі домашні завдання	2

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
Здатність аналізувати проб лепр безробіття та інфляції у ринковій економіці	8 – 9	Ауд.	4	Лекція	Тема 4 . Ринок праці. Безробіття та політика зайнятості. Інфляція		
			6	Практичне заняття	Опанування причин безробіття; розгляд видів фрикційного, структурного і циклічного безробіття; виявлення взаємозв'язку між безробіттям і інфляцією у довгостроковому періоді; визначення особливостей дії закону Оукена в економіці України	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
		СРС	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; засвоєння варіантів антиінфляційної політики держави; виконання творчих домашніх завдань; підготовка до підсумкового колоквіуму № 1	Підсумковий колоквіум № 1	Творчі домашні завдання
Змістовий модуль 2. Основні проблеми мікроекономіки						50	
Здатність визначати економічний вибір та аналізувати поведінку споживача	10 – 11	Ауд.	4	Лекція	Тема 5. Корисність економічного блага. Економічний вибір. Аналіз поведінки споживача		
			6	Семинарське заняття	Розгляд практичних завдань щодо оптимального варіанту вибору споживача на основі принципу рівності зважених граничних корисностей; вирішення задач на обґрунтування раціонального споживчого вибору згідно з ординалістським підходом	Активна участь у виконанні практичних завдань	8
		СРС	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; обґрунтування раціонального споживчого вибору згідно з ординалістським підходом; вивчення ефекту заміни та ефекту доходу; виконання творчих домашніх завдань; підготовка до поточної контрольної роботи	Творчі домашні завдання	2
Здатність визначати закони попиту, пропозиції, економічну рівновагу	12 – 13	Ауд.	4	Лекція	Тема 6. Закони попиту та пропозиції у ринковій економіці		
			4	Практичне заняття	Виявлення дії законів попиту і пропозиції; розрахунок рівноважної ціни і рівноважного обсягу виробництва; розгляд ситуаційних завдань на визначення ринкової рівноваги та її зміни; побудова кривих попиту і пропозицій; обчислення коефіцієнта еластичності	Активна участь у виконанні практичних завдань	8
		СРС	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; вивчення основ теорії попиту та пропозиції; виконання творчих домашніх завдань; підготовка до поточної контрольної роботи	Поточна контрольна робота	Творчі домашні завдання

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
Здатність аналізувати проблеми витрат виробництва	14 – 15	Ауд.	4	Лекція	Тема 7. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства. Витрати виробництва і прибуток		
			4	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо факторів підприємства, розроблення оптимальної стратегії підприємства; розрахунок величини економічних та бухгалтерських витрат; обчислення витрат виробництва та обґрунтування вибору мінімально ефективного розміру підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	8
		СРС	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; вивчення теорій та класифікації витрат; засвоєння можливостей мінімізації витрат на сучасних підприємствах; вивчення комбінацій виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску; виконання домашніх завдань; виконання творчих домашніх завдань	Творчі домашні завдання	2
Здатність аналізувати різні типи ринкових структур	16 – 17	Ауд.	4	Лекція	Тема 8. Теорія ринкових структур		
			4	Практичне заняття	Виявлення характерних ознак і особливостей основних ринкових структур (досконалого ринку, монопольного ринку, ринку монополістичної конкуренції, а також олігополії); розгляд ситуаційних завдань щодо поведінки фірми в реальній економіці в умовах ринку досконалої та недосконалої конкуренції	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
		СРС	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до підсумкового колоквіуму № 2	Підсумковий колоквіум № 2	10
					Творчі домашні завдання	2	
Усього годин		150	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни				100

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Поточний контроль та самостійна робота								Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
10	10	14	6	10	14	10	6	
Колоквіум				Колоквіум				
10				10				

Примітка. T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модулю		Активна участь у виконанні практичних завдань	Творчі завдання	Поточні контрольні роботи	Підсумкові колоквиуми	Усього
ЗМ 1	2 тиждень	4				4
	3 тиждень	4	2			6
	4 тиждень	4				4
	5 тиждень	4	2			6
	6 тиждень	4		4		8
	7 тиждень	4	2			6
	8 тиждень		2		10	12
ЗМ 2	9 тиждень	4				4
	10 тиждень	4				4
	11 тиждень	4	2			6
	12 тиждень	4		4		8
	13 тиждень	4	2			6
	14 тиждень	4				4
	15 тиждень	4	2			6
	16 тиждень				10	10
	17 тиждень	4	2			6
Усього		56	16	8	20	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Арутюнова Г. И. Практикум по микроэкономике (тесты, задачи, кейсы, ситуации, интернет – задания) : учеб. пособ. / Г. И. Арутюнова, А. А. Султыгова. – Москва : МАДИ, 2013. – 244 с.
2. Арутюнова Г. И. Курс лекций по микроэкономике с примерами расчетов и анализом ситуаций : учеб. пособ. / Г. И. Арутюнова, А. А. Султыгова. – Москва : МАДИ, 2013. – 148 с.
3. Базилевич В. Д. Макроэкономика : учебник / В. Д. Базилевич, Е. С. Базилевич, Л. А. Баластрик. – Киев : Знання, 2015. – 694 с.
4. Базилевич В. Д. Макроекономіка : підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик. – Київ : Знання, 2008. – 743 с.
5. Базилевич В. Д. Мікроекономіка : практикум / В. Д. Базилевич. – Київ : Знання, 2012. – 491 с.
6. Ведерникова Н. И. Микроэкономика : практикум / А. Н. Гаврилов, А. Л. Дмитриев, С. В. Переверзева. – Санкт-Петербург : Изд. СПбГЭУ, 2013. – 139 с.
7. Гронтковська Г. Е. Макроекономіка : Практикум / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік. – Київ : Центр учбової літератури, 2011. – 400 с.
8. Гронтковська Г. Е. Мікроекономіка : практикум / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 418 с.
9. Дружиніна В. В. Мікроекономіка : навч. посіб. / В. В. Дружиніна, О. І. Черноус. – Харків : Мадрид, 2015. – 254 с.
10. Калініченко О. В. Макроекономіка. Практикум : навч. посіб. / О. В. Калініченко, О. Д. Плотник. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 656 с.
11. Клименко Е. Н. Микроэкономика : учеб. пособ. для самостоятельного изучения учебной дисциплины / Е. Н. Клименко, О. Н. Крюкова, М. С. Бриль. – Харьков : ХНЭУ им. С. Кузнеца, 2015. – 244 с.
12. Кліменко О. М. Макроекономіка : навч. посіб. / О. М. Кліменко, О. М. Крюкова, В. М. Філатов. – Харків : Инжэк, 2011. – 250 с.
13. Кучерявенко І. А. Макроекономіка: практикум : навч. посіб. / І. А. Кучерявенко. – Київ : Вікар, 2008. – 239 с.
14. Макконнелл Кэмпбелл Р. Экономикс. Принципы, проблемы и политика : учебник / Р. Кэмпбелл Макконнелл. – Москва : ИНФРА-М, – 2007. Том 1. – 466 с.

15. Мэнкью Н. Г. Макроэкономика / Н. Г. Мэнкью, М. П. Тейлор. – Санкт-Петербург : Питер, 2013. – 576 с.
16. Наливайко А. П. Практикум з мікроекономіки до підручника "Мікроекономіка" / А. П. Наливайко, Є. В. Прохорова. – Київ : КНЕУ, 2013. – 522 с.
17. Панчишин С. М. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка : підручник : у 2 книгах / С. М. Панчишин. – Київ : Знання, 2010. Книга 1: Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка. – 407 с. Книга 2: Мікроекономіка. – 437 с.
18. Петрушенко Ю. М. Мікроекономіка: теорія та приклади розв'язування задач : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Ю. М. Петрушенко. – Суми : Університетська книга, 2012. – 319 с.
19. Попов О. Є. Мікроекономіка : навч.-практ. посіб. для самостійного вивчення дисципліни / О. Є. Попов, І. М. Колесніченко, А. В. Литвиненко. – Харків : ХНЕУ, 2013. – 335 с.
20. Практикум з навчальної дисципліни "Макроекономіка" для студентів всіх спеціальностей усіх форм навчання / О. М. Крюкова, О. М. Кліменко, М. С. Бріль та ін. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. – 108 с.
21. Разнодежина Э. Н. Экономическая теория : основы микро- и макроэкономики : учеб. пособ. / Э. Н. Разнодежина. – Ульяновск : УлГТУ, 2011. – 263 с.
22. Резнік Н. П. Макроекономіка : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Н. П. Резнік, М. П. Талавиря, О. В. Пащенко. – Київ : КиМУ, 2015. – 554 с.
23. Соболева О. П. Макроекономіка : навч. посіб. / О. П. Соболева. – Харків : ХІБС УБС НБУ, 2013. – 158 с.
24. Талавиря М. П. Макроекономіка : навч. посіб. для студ. ВНЗ / М. П. Талавиря, О. В. Пащенко. – Київ : Лисенко М. М., 2012. – 551 с.
25. Талавиря М. П. Макроекономіка. Практикум-тренінг для студентів економічних спеціальностей : навч. посіб. / М. П. Талавиря. – Ніжин : ПП Лисенко, 2013. – 191 с.
26. Федоренко В. Г. Макро- та мікроекономіка теоретичні аспекти: навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення дисципліни / В. Г. Федоренко, М. П. Денисенко. – Київ : Алерта, 2013. – 727 с.
27. Чепурин М. Н. Сборник задач по экономической теории : микроэкономика и макроэкономика / М. Н. Чепурин, С. В. Ермилов, И. А. Стрелец и др. – Киров : АСА, 2013. – 248 с.

12.2. Додаткова

28. Барт Л. В. Микроэкономика: практикум. Задачи для бакалавров радиотехнического факультета / Л. В. Барт, О. С. Штурмина. – Ульяновск : УлГТУ, 2013. – 45 с.

29. Брюханов М. В. Макроекономіка. Практикум з використанням Excel : навч. посіб. / М. В. Брюханов. – Суми : Сумський державний університет, 2012. – 474 с.

30. Геєць В. М. Інститути зайнятості та безробіття: сучасні тенденції та виклики для України: наукова доповідь / В. М. Геєць, А. А. Гриценко. – Київ : Інститут економіки та прогнозування, 2013. – 247 с.

31. Глушач А. В. Трансакційні витрати ринку праці як фактор гальмування економічного розвитку в трансформаційній економіці та шляхи їх мінімізації / А. В. Глушач // Бізнес-Інформ. – 2013. – № 9. – С. 40–48.

32. Боярко І. М. Державні видатки в економіці країни : монографія / І. М. Боярко, Н. А. Дехтяр, О. В. Дейнека. – Суми: Корпункт, 2013. – 109 с.

33. Бролл У. Эдмунд С. Фелпс: кривая Филлипса и золотое правило накопления капитала / У. Бролл, А. Ферстер // Журнал европейской экономики. – 2007. – Том 6. – № 1. – С. 106–113.

34. Васильєва Т. А. Імплицитне правило таргетування для економіки України / Т. А. Васильєва, С. В. Леонов, О. Луняков // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 4. – С. 24–29.

35. Водолазский А. А. Микроэкономика. Практикум : учеб. пособ. / А. А. Водолазский, В. П. Худякова, А. Г. Самойленко и др. – Новочеркасск : ЮРГТУ, 2010. – 129 с.

36. Волкова В. В. Особливості використання інструментів грошово-кредитної політики в сучасних умовах / В. В. Волкова // Економіка і організація управління. – 2012. – № 1 (11) – С. 52–61.

37. Дейнека О. В. Теоретичні аспекти дослідження впливу державних витрат на економічне зростання / О. В. Дейнека // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи. – 2014. – Випуск 38. – С. 105–114.

38. Дехтяр Н. А. Оцінка впливу зміни обсягу державних видатків на економічне зростання країн-членів Європейського Союзу / Н. А. Дехтяр, І. М. Боярко, О. В. Дейнека. – 2013. – № 1 (34). – С. 121–125.

39. Джаналеева А. А. Теория издержек и инвестиционная деятельность индивидуального предпринимателя / А. А. Джаналеева, Е. Ж. Хамзин // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 6 (168). – С. 22–33.

40. Зимовець В. В. Державна фінансова політика економічного розвитку / В. В. Зимовець. – Київ, 2010. – 356 с.

41. Золотарева О. А. Денежно-кредитная политика: от мейнстрима к постсоветским реалиям / О. А. Золотарева. – Санкт-Петербург : Изд. СПбГЭУ, 2014. – 149 с.
42. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. Кейнс ; пер. проф. Н. Н. Любимова. – Москва : Гелиос АРВ, 2012. – 153 с.
43. Киреев А. П. Микроэкономика для продвинутых: задачи и решения : учеб. пособ. / А. П. Киреев. – Москва : ИНФРА-М, 2010. – 60 с.
44. Ковальчук О. Я. Факторний аналіз тіньової економіки країн – членів ЄС / О. Я. Ковальчук, Н. Є. Стребіцька, Р. Б. Сороківська // Бізнес Інформ. – 2016. – № 4. – С. 108–114.
45. Козак Ю. Г. Міжнародна макроекономіка : навч. посіб. / Ю. Г. Козак. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.
46. Колесніченко І. М. Мікроекономіка=Microeconomics : практикум / І. М. Колесніченко, В. М. Філатов. – Харків : ІНЖЕК, 2007. – 227 с.
47. Колодізев О. М. Формування монетарної політики національного банку в контексті забезпечення сталого розвитку економіки України : монографія / О. М. Колодізев, І. О. Губарева, Є. М. Огородня. – Харків : ІНЖЕК, 2015. – 325 с.
48. Кравченко О. А. Мікроекономіка: теорія і практикум : навч. посіб. / О. А. Кравченко. – Одеса : Астропринт, 2014. – 255 с.
49. Кроливецкая В. Э. Денежные теории и экономический рост : учеб. пособ. / В. Э. Кроливецкая. – Санкт-Петербург : Изд. СПбГЭУ, 2014. – 88 с.
50. Куссулакос Я. Неофіційна економіка в Україні : вимірювання та оціна впливу на доходи населення : навч. посіб. / Я. Куссулакос, В. Саріогло, Г. Терещенко. – Київ, 2010. – 136 с.
51. Лактіонова О. А. Доходи та витрати домашніх господарств як джерела гнучкого розвитку країни / О. А. Лактіонова // Бізнес-Інформ. – 2015. – № 7. – С. 94–103.
52. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України : монографія / Л. В. Лисяк. – Київ : ДННУ АФУ, 2009. – 600 с.
53. Мацелюх М. П. Економічна теорія: історія економіки та економічної думки, політична економія, мікроекономіка, макроекономіка : навч. посіб. для самостійної підготовки до комплексного державного екзамену з економічної теорії / М. П. Мацелюх. – Чернівці : Прут, 2012. – 549 с.

54. Міщенко С. В. Економіко-статистичний аналіз факторів монетизації економіки / С. В. Міщенко. – Вісник НБУ. – 2012. – № 1. – С. 31–33.
55. Мудрук Р. Модель поведінки споживача як фактор національної продовольчої безпеки / Р. Мудрук // Економіка України. – 2008. – № 8. – С. 80–89.
56. Оголь Д.О. Економічне зростання: сутність, якість і стійкість / Д. О. Оголь // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 2 (164). – С. 67–72.
57. Оголь Д. О. Науково-методичні підходи щодо визначення сутності грошово-кредитної політики / Д. О. Оголь // Економіка. Фінанси. Право. – 2014. – № 6/1. – С. 62–64.
58. Олійник О. В. Зовнішнє оцінювання (підготовка). Основи економіки. Репетитор / О. В. Олійник, І. Є. Тимченко, В. К. Щербина. – Харків : Факт, 2008. – 256 с.
59. Панас Я. В. Аналіз стану та причин молодіжного безробіття в Україні / Я. В. Панас, Н. І. Марців // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2013. – С. 386–392.
60. Поліщук В. Г. Перспективи детінізації економіки України в контексті боротьби з офшорним відтоком капіталу / В. Г. Поліщук // Молодий вчений. – 2015. – № 2 (17). – С. 1317–1320.
61. Приступа Т. В. Європейська валютно-фінансова інтеграція: проблеми і перспективи для України / Т. В. Приступа // Фінансовий простір. – 2014. – № 3 (14). – С. 137–141.
62. Розанова Н. М. Микроэкономика. Задачи и упражнения : учеб. пособ. для вузов / Н. М. Розанова. – Москва : ЮНИТИ, 2010. – 559 с.
63. Савченко Т. Г. Банківська система у формуванні та підтриманні рівноважних станів в економіці : монографія / Т. Г. Савченко. – Суми : ДВНЗ УАБС НБУ, 2012. – 368 с.
64. Скрипниченко М. І. Фактори макроекономічної нестабільності в системі моделей економічного розвитку : монографія / М. І. Скрипниченко. – Київ : ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАНУ", 2012. – 720 с.
65. Стреча М. Структура державного боргу як джерело економічної нестабільності / М. Стреча // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 2 (164). – С. 328–338.
66. Тарасевич В. М. Економічна теорія. Макроекономіка : підручник / В. М. Тарасевич. – Київ : Знання, 2012. – 206 с.
67. Тарасевич В. М. Економічна теорія. Мікроекономіка : підручник / В. М. Тарасевич. – Київ : Знання, 2012. – 134 с.

68. Тобин Дж. Денежная политика и экономический рост / Дж. Тобин. пер. с англ. – Москва : Книжный дом "ЛИБРОКОМ", 2010. – 272 с.
69. Філатов В. М. Національна економіка : навч. посіб. / В. М. Філатов, Н. І. Бережна, М. С. Бріль. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. – 200 с.
70. Филюк Г. М. Конкуренція і монополія в епоху глобалізації : монографія / Г. М. Филюк. – Житомир : Видавництво ЖДУ імені І. Франка, 2009. – 404 с.
71. Черкашина Т. С. Дослідження теоретичних підходів до визначення ролі державних витрат в економічному зростанні країни / Т. С. Черкашина // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – 2016. – Випуск 14. – С. 225–234.
72. Шабанов. Р. І. Концептуальні засади соціального захисту від безробіття : монографія / Р. І. Шабанов. – Харків : ХНАДУ, 2015. – 359 с.
73. Шимко О. В. Дослідження споживачів як інструмент підвищення ефективності функціонування споживчого ринку / О. В. Шимко // Бізнес-Інформ. – 2016. – № 1. – С. 321–326.
74. Шинкарук Л. В. Структурні трансформації в економіці України: динаміка, суперечності та вплив на економічний розвиток : наукова доповідь / Л. В. Шинкарук, І. А. Бевз, І. В. Барановська. – Київ, 2015. – 304 с.
75. Шкрабалюк Ю. О. Модель Манделла – Флемінга в контексті розвитку теорії валютних курсів у ХХ ст. / Ю. О. Шкрабалюк // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2011. – С. 133–139.
76. Янішевська А. В. Аналіз стану ринку праці та зайнятості молоді в Україні / А. В. Янішевська // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 3 (13). – С. 147–155.
77. Ястребова Г. С. Причини, передумови та підходи до боротьби з тіньовою економікою в Україні / Г. С. Ястребова // Бізнес-Інформ. – 2015. – № 11. – С. 16–23.
78. Baum A. O. Fiscal Multipliers and the State of the Economy / A. O. Baum, M. P. Poplawski-Ribeiro, A. R. Weber // IMF Working Paper. – 2012. – № 286. – PP. 34–46.
79. Galba'cs P. The Theory of New Classical Macroeconomics A Positive Critique / P. Galba'cs. – Boston : Springer, 2012. – 386 p.
80. Kattel R. E. Ragnar Nurkse (1907-2007) Classical Development Economics and its Relevance for Today / R. E. Kattel, J. A. Kregel, E. S. Reinert. – London : New York : Anthem, 2009. – 364 p.

81. Lorenzani D. U. Italy's Spending Maze Runner An analysis of the structure and evolution of public expenditure in Italy / D. U. Lorenzani, V. E. Reitano. – Rim, 2015. – 40 p.

82. McConnell C. R. Economics : principles, problems, and policies / C. R. McConnell, S. L. Brue. – Boston : McGraw-Hill/Irwin, 2008. – 818 p.

83. Sargent T. J. Macroeconomics at the Service of Public Policy / T. J. Sargent, J. N. Vilmunen. – Oxford : Oxford University Press, 2013. – 326 p.

84. Sargent T. J. Dynamic Macroeconomic Theory / T. J. Sargent. – Princeton : Princeton University Press, 2014. – 403 p.

85. Scazzieri R. P. Markets, Money and Capital: Hicksian Economics for the Twenty First century / R. P. Scazzieri, A. K. Sen, S. O. Zamagni. – Cambridge : University Press, 2009. – 466 p.

86. Frydman R. Rethinking Expectations: the Way Forward for Macroeconomics / R. Frydman, E. S. Felps. – Princeton : Princeton University Press, 2012. – 309 p.

12.3. Інформаційні ресурси

87. Законодавчі та нормативні акти України. – Режим доступу : www.zakon.com.

88. Офіційний сайт Кабінету міністрів України. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua.

89. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

90. <http://www.imf.org>.

91. <http://econ.worldbank.org/wdr>.

12.4. Методичне забезпечення

92. Черкашина Т. С. Персональна навчальна система з навчальної дисципліни "Макро і мікроекономіка" [Електронний ресурс] / Т. С. Черкашина. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=3795>.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Макро і мікроекономіка" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Предмет, метод та основні проблеми макроекономіки. Макроекономічні показники в системі національних рахунків					
Здатність визначати сутність основних проблем і показників макроекономіки, їх взаємозв'язок	Здатність надавати характеристику національній економіці	Знання основних макроекономічних показників та їх значення в національній економіці	Аналізувати макроекономічні показники	Показувати результати дослідження проблем, пов'язаних з формуванням макроекономічних показників	Відповідальність за точне визначення сутності основних проблем і показників макроекономіки, їх взаємозв'язку
Тема 2. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції. Споживання, заощадження та інвестиції					
Вміння використовувати чинники товарного ринку під час аналізу особливостей функціонування національної економіки	Сутність чинників товарного ринку, встановлення макроекономічної рівноваги	Знання чинників встановлення макроекономічної рівноваги на різних етапах розвитку економічних циклів	Надавати характеристику сутності сукупних попиту та пропозиції, формулювати особливості макроекономічної рівноваги	Професійно формулювати особливості функціонування національної економіки	Відповідальність за точне визначення проблем, пов'язаних з особливостями встановлення макроекономічної рівноваги
Тема 3. Держава в макроекономіці: фіскальна, монетарна політика держави, політика економічного зростання					
Вміння визначати роль держави в економіці та основні її інструменти впливу	Сутність, особливості та основні характеристики державного макроекономічного регулювання	Принципи організації процесів регулювання економіки за допомогою фіскальної та монетарної політики	Розробляти стратегічні заходи для забезпечення державного регулювання макроекономічної системи	Показувати результати дослідження проблем, пов'язаних з державним регулюванням економіки	Приймати ефективні рішення з формування сучасної економічної політики
Тема 4. Ринок праці. Безробіття та політика зайнятості. Інфляція					
Здатність робити аналіз розвитку інфляційних процесів та проблем зайнятості в ринкових умовах	Показники зайнятості та безробіття та їх вплив на потенційний ВВП	Теоретичні та методологічні проблеми сучасного ринку праці. Знання механізму інфляції	Визначати соціально-економічні наслідки безробіття; аналізувати причини прояви інфляції, викремлюючи негативні наслідки високих темпів інфляції у сучасній економіці України	Презентувати результати дослідження соціально-економічних проблем інфляції та безробіття в сучасних умовах	Самостійно досліджувати тенденції розвитку процесів інфляції та безробіття та відповідати за коректність і адекватність висновків і рекомендацій

1	2	3	4	5	6
Тема 5. Корисність економічного блага. Економічний вибір. Аналіз поведінки споживача					
Здатність оцінювати корисність економічного блага та принципи економічного вибору. Здатність аналізувати поведінку споживача	Сутність корисності блага. Інтерпретація кривої байдужості та бюджетної лінії	Знання предмету мікроекономіки, сутності економічного вибору	Проводити аналіз поведінки споживача, пояснювати його економічний вибір	Ефективно формувати стратегію поведінки споживача, презентувати результати аналізу поведінки споживача	Приймати ефективні рішення по формуванню економічного вибору споживача
Тема 6. Закони попиту та пропозиції у ринковій економіці					
Здатність будувати графіки попиту, їх зміну під впливом нецінових детермінантів. Здатність будувати графіки пропозиції, їх зміну під впливом детермінантів	Визначення поняття "ринок", "попит", "пропозиція", їх основних принципів	Знання основних інструментів ринкового механізму: попиту та пропозиції, а також законів їх регулювання	Будувати моделі попиту та пропозиції, їх зміну під впливом цінових та нецінових факторів	Презентувати результати побудови графіків попиту та пропозиції, ринкової рівноваги	Самостійно приймати ефективні рішення щодо сценаріїв зміни кон'юнктури ринку. Відповідати за коректність та адекватність прийнятих рішень
Тема 7. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства. Витрати виробництва і прибуток					
Спроможність визначати підприємство як суб'єкт ринкових відносин. Здатність розраховувати витрати виробництва, прибуток	Поняття підприємства, виробничої функції, витрат виробництва та прибутку	Знання організаційних форм підприємств в ринковій економіці, сутності та видів витрат виробництва і прибутку	Розраховувати витрати виробництва, проводити аналіз різних видів прибутку	Здатність до групової взаємодії в процесі з'ясування причин формування того чи іншого виду підприємства. Презентувати результати розрахунків різних видів прибутку	Приймати оптимальні рішення щодо отримання максимального прибутку. Відповідальність за точність і коректність результатів
Тема 8. Теорія ринкових структур					
Здатність визначати різні типи ринкових структур	Сутність та принципи функціонування різних типів ринків	Знання різниці між ринками досконалої та недосконалої конкуренції	Визначати рівновагу конкурентної фірми у коротко- та довгостроковому періоді, особливості монопольного ціноутворення у коротко- та довгостроковому періодах	Презентувати результати аналізу особливостей ринкових структур	Приймати оптимальні рішення

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	18
5. Теми та плани семінарських занять.....	20
6. Теми практичних занять	21
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	22
7. Самостійна робота.....	27
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики.	
Макроекономічні показники в системі національних рахунків	30
8. Індивідуально-консультативна робота	36
9. Методи навчання	36
10. Методи контролю	41
11. Розподіл балів, які отримують студенти	46
12. Рекомендована література.....	51
12.1. Основна	52
12.2. Додаткова	54
12.3. Інформаційні ресурси.....	58
12.4. Методичне забезпечення	58
Додатки.....	59

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

МАКРО- І МІКРОЕКОНОМІКА

**Робоча програма
для студентів спеціальності
073 "Менеджмент"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Мащенко** Марина Анатоліївна
Степаненко Наталія Олексіївна
Черкашина Тетяна Сергіївна

Відповідальний за видання *О. Є. Попов*

Редактор *В. О. Бутенко*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2017 р. Поз. № 182 ЕВ. Обсяг 62 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*